

М. В. Кочеров,
д. ю. н., професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет "Київський авіаційний інститут"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8687-8604>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.3.191

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ

М. Kocherov,
Doctor of Science of Law, Professor of the Department of Public Management
and Administration, The State University "Kyiv Aviation Institute"

IMPROVING PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE SPHERE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF URBAN AGGLOMERATIONS

У статті обгрунтовано комплексне бачення необхідності удосконалення механізмів публічного управління міськими агломераціями як чинника забезпечення сталого розвитку. Увагу зосереджено на аналізі глобальних викликів, таких як зміна клімату, економічна нестабільність, соціальна нерівність та екологічні загрози, що ускладнюють розвиток міських територій. Окремо розглянуто специфічні проблеми для України, зокрема вплив наслідків воєнних дій, що створює додаткові ризики для стійкості міських систем та вимагає комплексного відновлення інфраструктури. Встановлено, що ефективне вирішення вказаних викликів вимагає створення інтегрованих організаційних структур, здатних забезпечувати координацію діяльності між різними рівнями влади, залучення громадськості та застосування сучасних технологій. Наголошено на необхідності впровадження міжнародних стандартів для оцінки ефективності реалізованих заходів та інтеграції найкращих практик у сфері управління міськими територіями. Особливу увагу приділено питанням підготовки кадрів, які мають володіти знаннями в галузях урбаністики, екології, інформаційних технологій та економіки сталого розвитку.

The article substantiates a comprehensive vision of the need to improve public administration mechanisms in urban agglomerations as a key factor in ensuring sustainable development. The focus is on analyzing global challenges such as climate change, economic instability, social inequality, and environmental threats that complicate urban development. Specific issues for Ukraine are also highlighted, particularly the impact of war consequences, which create additional risks for the resilience of urban systems and necessitate the comprehensive restoration of infrastructure. It is established that effective responses to these challenges require the creation of integrated organizational structures capable of ensuring coordination

among different levels of government, engaging the public, and leveraging modern technologies. Emphasis is placed on the importance of formalized cooperation between local governments, the establishment of joint management bodies, and a harmonized legal framework adapted to the specifics of urban agglomerations. The article examines financing for sustainable development, including the role of public-private partnerships and the use of innovative financial instruments such as green bonds, municipal funds, and program-targeted budgeting. The necessity of implementing international standards for evaluating the effectiveness of implemented measures and integrating best practices in urban management is highlighted. Special attention is paid to the preparation of personnel with expertise in urban planning, ecology, information technologies, and sustainable development economics. The application of modern information technologies, such as geographic information systems (GIS), big data analysis (Big Data), and Smart City technologies, is identified as a critical component of successful management. The importance of citizen participation in decision-making processes is underlined, contributing to improved policy implementation effectiveness and enhanced trust in public administration bodies. Recommendations are formulated for improving public administration mechanisms to ensure the balanced development of urban agglomerations, adapt them to contemporary global challenges, and increase resilience to risks arising from urbanization processes.

Ключові слова: публічне управління, сталий розвиток, міські агломерації, урбанізація, екологічні, соціальні виклики міських агломерацій, інноваційні технології.

Key words: public administration, sustainable development, urban agglomerations, urbanization, ecological challenges, social challenges of urban agglomerations, innovative technologies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Міські агломерації є ключовими центрами економічного, соціального та культурного розвитку сучасного світу. Вони генерують значну частину валового внутрішнього продукту країн, забезпечують робочі місця, стимулюють інновації та слугують осередками інвестиційної привабливості. У той же час, стрімкий ріст міських агломерацій супроводжується численними викликами, такими як перевантаження інфраструктури, зростання соціальної нерівності, екологічні проблеми та зміна клімату. Саме тому сталий розвиток цих територій є однією з ключових умов забезпечення довгострокової стійкості соціально-економічних систем.

Сталий розвиток міських агломерацій спрямований на збалансування економічних, екологічних та соціальних аспектів їх функціонування. Він передбачає раціональне використання ресурсів, збереження екологічної рівноваги, створення умов для високої якості життя населення, а також забезпечення рівного доступу до послуг і можливостей. У глобальному контексті реалізація цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених ООН, знач-

ною мірою залежить від ефективності управління саме міськими агломераціями, які є найбільш динамічними осередками розвитку. Зростаюча урбанізація та динамічний розвиток міст створюють нові виклики для органів влади, включаючи потребу у забезпеченні ефективного управління ресурсами, інтеграції екологічних стандартів та врахуванні інтересів усіх груп населення. Існуючі механізми часто не здатні адекватно реагувати на ці виклики через низку проблем, таких як недостатня координація між рівнями влади, відсутність довгострокового планування, обмеженість фінансових ресурсів та слабка інтеграція громадян у процеси прийняття рішень. Значний вплив на управління міськими агломераціями також мають глобальні процеси, зокрема зміна клімату, цифровізація та міжнародна інтеграція. В умовах України ці виклики доповнюються наслідками воєнних дій, що вимагає оперативного реагування для відновлення критичної інфраструктури, забезпечення житлом переміщених осіб та створення умов для сталого розвитку у післявоєнний період. Таким чином, актуальність удосконалення механізмів публічного управління зумовлена необхідністю адаптації до нових умов, підвищення ефективності управлінських процесів, запровадження інноваційних підходів та інтеграції кращих міжнародних практик.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Тема сталого розвитку міських агломерацій є надзвичайно актуальною в сучасному світі, де відбувається стрімка урбанізація. Ефективне публічне управління відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку цих територій. Останні дослідження та публікації в цій сфері зосереджуються на різних аспектах удосконалення механізмів публічного управління. Дослідники В. Колтун, О. Бабінець аналізують поняття урбанізації в контексті її впливу на розвиток публічного управління. Автори підкреслюють, що урбанізація створює низку викликів для системи публічного управління та пропонують трактування феномена "урбанізація" з позиції його впливу на публічне управління [1].

Л. Сергієнко, І. Новосолов, М. Остапчук аналізують діяльність міжнародних інституцій щодо управління урбанізаційними процесами та визначають систему інституційного забезпечення управління цими процесами в Україні. Особлива увага приділяється міжвідомчій координації та участі у міжнародних механізмах, підкреслюється важливість внутрішніх (національних) та міжнародних зусиль у вирішенні проблем сталого розвитку, необхідність формування ефективної системи публічного управління, здатної оперативно реагувати на ризики та загрози урбанізації [2]. В.Якобчук, А. Войтенко та ін. розглядають інноваційні підходи до управління, які можуть бути застосовані і в сфері сталого розвитку міських агломерацій. Незважаючи, що стаття фокусується на цивільній безпеці, принципи ефективного управління, такі як використання сучасних технологій, міжвідомча координація та залучення громадськості, можуть бути застосовані й для досліджуваної сфери [3].

Вказані розробки засвідчують, що сталий розвиток міських агломерацій має особливе значення, оскільки вони виступають драйверами відновлення та модернізації економіки, особливо в умовах воєнних та післявоєнних трансформацій. Забезпечення стійкого розвитку таких територій вимагає удосконалення механізмів публічного управління, що включає інноваційні підходи до планування, координацію зусиль між різними рівнями влади, залучення громадян та бізнесу до прийняття рішень тощо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Формулювання цілей статті (постановка завдання) — формування комплексного бачення необхідності удосконалення механізмів публічного управління міськими агломераціями як чинника забезпечення сталого розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Швидка урбанізація створює нові можливості для розвитку, але водночас генерує низку викликів, оскільки

ки сталий розвиток міських агломерацій є однією з основних глобальних проблем сучасності. Серед них — проблеми з транспортною інфраструктурою, нерівномірною житловою забудовою та перенаселеністю; екологічні виклики, такі як забруднення, управління відходами та наслідки зміни клімату, погіршують якість життя в містах і негативно впливають на стійкість міських систем. Соціальна нерівність, нерівний доступ до житла, освіти та медичних послуг посилюють напругу в суспільстві та знижують загальну якість життя. Окрім того, залишається слабкою координація між різними рівнями влади, що ускладнює ефективне вирішення зазначених викликів. Усі ці аспекти потребують детального аналізу та розробки пропозицій щодо забезпечення сталого розвитку міських територій.

Урбанізація, транспортна інфраструктура та житлова забудова є одними з головних викликів для сталого розвитку міських агломерацій, що обумовлює необхідність їхнього детального аналізу та обґрунтування. Зростання чисельності міського населення створює значний тиск на ресурси, інфраструктуру, системи житлового забезпечення та соціальні послуги. Перенаселеність окремих районів міста призводить до зниження якості життя, викликає підвищення попиту на житло, зростання цін на нерухомість та появу стихійних забудов, які нерідко не відповідають жодним планувальним нормам. Наприклад, у таких містах, як Мумбаї чи Лагос, стрімке зростання населення призвело до утворення великих нетрів з обмеженим доступом до базових послуг, зокрема водопостачання [4].

Проблеми транспортної інфраструктури також загострюють ситуацію. Недостатній розвиток громадського транспорту, перевантаженість доріг та затори не лише спричиняють значні економічні втрати (за оцінками, затори обходяться економіці ЄС у мільярди євро щорічно), але й підвищують рівень викидів парникових газів і шумового забруднення, негативно впливаючи на екологію та здоров'я населення [5]. Відсутність узгоджених транспортних рішень, таких як безпечні велосипедні доріжки, пішохідні зони та інклюзивний транспорт, знижує ефективність міської мобільності. Наприклад, міста, що інвестували в розвиток велосипедної інфраструктури, такі як Копенгаген чи Амстердам, демонструють значно нижчий рівень забруднення повітря [6].

Окрім транспортних проблем, житлова забудова також має суттєві проблеми. Часто забудова орієнтована більше на економічну вигоду, ніж на реальні потреби громади, що призводить до нерівномірного розвитку міських територій. Брак належного планування спричиняє проблеми з доступом до інфраструктури та ускладнює реалізацію принципів екологічної й енергоефективної забудови. Наприклад, використання "зелених" технологій у будівництві, таких як сонячні панелі, системи збору дощової води та енергоефективні матеріали, значно зменшують екологічний вплив міської забудови. Ситуація ускладнюється відсутністю довгострокових програм розвитку міських агломерацій, які б враховували потреби як нинішнього, так і майбутніх поколінь. Недостатня увага до впровадження концепцій сталого розвитку, інноваційних технологій і смарт-рішень лише посилює ці виклики. Впровадження "розумних" систем управління містом, таких як системи

Таблиця 1. Систематизація закономірностей розвитку міст у контексті сучасних викликів

Сфера	Закономірності	Наслідки
Урбанізація	Швидке зростання міського населення, нерівномірна житлова забудова, перенаселеність	Зниження якості життя, поява стихійних забудов, зростання цін на житло, розвиток нетрів у мегаполісах
Транспортна інфраструктура	Перевантаження доріг, недостатній розвиток громадського транспорту, відсутність інтегрованих рішень (вело доріжки, пішохідні зони)	Економічні втрати, зростання викидів парникових газів, шумове забруднення, погіршення екології та здоров'я населення
Екологія	Забруднення повітря, води та ґрунтів, зростання обсягів відходів, зміна клімату, ефект «міського острова тепла»	Погіршення здоров'я населення, зниження біорізноманіття, підвищення ризику екстремальних погодних явищ, зростання смертності через забруднення повітря
Житлова забудова	Орієнтація на економічну вигоду забудовників, брак енергоефективного та екологічного планування	Нерівномірний розвиток територій, обмежений доступ до базової інфраструктури, поглиблення соціальної нерівності
Соціальна нерівність	Нерівний доступ до житла, освіти, медичних послуг, зростання розриву між багатими та бідними районами	Посилення соціальної напруги, зниження загальної якості життя, обмеження інтеграції населення
Координація влади	Недостатня співпраця між центральною, регіональною та місцевою владою	Неузгодженість міських стратегій, неефективне використання ресурсів, обмеження у вирішенні проблем урбанізації та соціальних викликів
Інновації та технології	Низький рівень впровадження смарт-рішень, інноваційних підходів до управління транспортом, енергією та відходами	Втрата можливостей для сталого розвитку, низька ефективність міського господарства, зниження комфорту для мешканців

Джерела: складено автором.

моніторингу трафіку, оптимізації енергоспоживання та управління відходами, здатне значно підвищити ефективність міського господарства та покращити якість життя мешканців.

Поряд із викликами урбанізації, пов'язаної із транспортною інфраструктурою та житловою забудовою, не менш важливим є й екологічний аспект сталого розвитку міських агломерацій. Міста є основними джерелами забруднення повітря, води та ґрунтів. Викиди від транспорту, промислових підприємств та енергетичних установок спричиняють підвищення концентрації шкідливих речовин в атмосфері. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), забруднення атмосферного повітря є причиною близько 7 мільйонів передчасних смертей у світі щороку [7]. В Україні великі міста, як Київ, Харків чи Дніпро, також стикаються з високим рівнем забруднення, що негативно впливає на здоров'я людей і екосистеми в цілому. Дослідження, проведені Центральною геофізичною обсерваторією імені Бориса Срезневського, показують, що рівень забруднення повітря в Києві часто перевищує гранично допустимі концентрації за такими показниками, як діоксид азоту, формальдегід та завислі речовини [8].

Неефективне управління відходами є ще однією значною екологічною проблемою. У міських агломераціях зростає обсяг вироблених відходів, включаючи побутові, будівельні та промислові відходи. Без належно-

го збору, сортування та утилізації відходів, багато з них потрапляє на сміттєзвалища або забруднює навколишнє середовище. Згідно зі звітом Програми ООН з навколишнього середовища, у 2020 році у світі було згенеровано 2,24 мільярда тон твердих побутових відходів, і очікується, що до 2050 року ця цифра зросте до 3,4 мільярда тон. У 2020 році загальні витрати на управління відходами в усьому світі склали близько 252 мільярдів доларів США. Без невідкладних заходів щодо управління відходами до 2050 року ці глобальні річні витрати можуть досягти 640,3 мільярдів доларів США [9]. Викиди вуглецю з транспорту, промисловості та енергетичних установок збільшують концентрацію парникових газів в атмосфері, що призводить до глобального потепління.

Європейське агентство з навколишнього середовища (EEA European Environment Agency) [10] надає інформацію про стан довкілля в Європі, включаючи дані про забруднення повітря, води, ґрунтів, управління відходами та зміну клімату. Згідно з даними ЕЕА, міські райони є основними споживачами енергії та виробниками парникових газів, що робить їх ключовими гравцями у боротьбі зі зміною клімату. Агентство також публікує звіти та дослідження про вплив міського середовища на здоров'я людей та екосистеми.

Таким чином, екологічні проблеми є тісно пов'язаними з процесами урбанізації і без ефективного управ-

ління ними міські агломерації не зможуть забезпечити сталий розвиток. Забруднення, неефективне управління відходами та зміна клімату не лише погіршують якість життя в містах, але й створюють загрози для здоров'я та благополуччя їхніх жителів, що вимагає впровадження інноваційних і стійких рішень.

Зміни в екологічному середовищі та урбаністичній інфраструктурі безпосередньо торкаються проблем соціальної рівності, рівня зайнятості та загальної якості життя міських жителів, які є важливими факторами, що визначають стабільність і гармонійний розвиток міських агломерацій. Важливо зазначити, що урбанізація нерідко призводить до збільшення соціальної нерівності, оскільки доступ до якісних житлових умов, соціальних послуг та робочих місць розподіляється нерівномірно між різними категоріями населення. Більш того, проблеми зайнятості, особливо для молоді та малозабезпечених верств населення, створюють додаткові соціальні виклики, які, у свою чергу, погіршують якість життя в містах.

Соціальна нерівність у містах почасти зростає через нерівний доступ до ресурсів, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальні послуги та житло. У великих агломераціях, таких як Нью-Йорк, Лондон, спостерігається величезний розрив між бідними і багатими районами, що викликає соціальну напругу та створює перешкоди для інтеграції різних соціальних груп у суспільне життя. Ці проблеми відображаються в загальній якості життя, що включає в себе не лише доступ до матеріальних благ, але й рівень безпеки, здоров'я та можливостей для розвитку особистості [11].

Наступним важливим аспектом є координація між різними рівнями влади, яка є необхідною для ефективного вирішення соціальних та економічних викликів, пов'язаних із урбанізацією. Відсутність чіткої і скоординованої політики між центральною, регіональною та місцевою владою призводить до неузгодженості у реалізації міських стратегій та неефективного використання ресурсів. Особливо це актуально в умовах воєнного стану в Україні, оскільки значна частина ресурсів спрямовується на забезпечення обороноздатності країни. Водночас місцеві органи влади не завжди мають достатньо фінансових і адміністративних ресурсів для ефективного управління соціальними питаннями, що ускладнює координацію заходів у сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб, відновлення інфраструктури та забезпечення базових послуг [12]. У результаті виникають труднощі в забезпеченні рівного доступу до послуг і ресурсів для всіх верств населення, які призводять до невикористаних можливостей у боротьбі з безробіттям, неефективного розподілу бюджетних коштів і погіршення умов життя, особливо для найбільш вразливих груп населення (внутрішньо переміщені особи, ветерани та сім'ї, постраждалі від військових дій тощо).

Таким чином, спостерігається закономірність до поглиблення урбанізаційних викликів у країнах, що розвиваються; водночас, розвинені країни зосереджуються на сталих інноваційних рішеннях. Врахування цих закономірностей вимагає інтегрованого підходу, що передбачає скоординовану діяльність суб'єктів публічного управління різних рівнів, впровадження інновацій та підвищення соціальної справедливості. У табл. 1 на-

ведено закономірності, які визначають розвиток сучасних міст у глобальному контексті, для кожної з них наведено конкретні їх прояви та можливі наслідки, які мають локальний та глобальний характер.

В умовах стрімкої урбанізації та зростаючих вимог до сталого розвитку міських агломерацій, ефективне публічне управління набуває особливої ваги. Ключову роль у цьому відіграє нормативно-правовий механізм, що формує правове поле для інтегрованого планування, реалізації інноваційних підходів та збалансування економічних, соціальних та екологічних інтересів.

Основою для регулювання містобудівної діяльності в Україні є низка законодавчих актів. Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності" [13] визначає правові, економічні, соціальні та організаційні засади цієї діяльності, регулює розроблення та затвердження містобудівної документації, такої як генеральні плани населених пунктів, плани зонування територій та детальні плани територій. Цей закон є фундаментом для планування розвитку міських територій, однак потребує адаптації до специфіки агломерацій. Закон України "Про основи містобудування" [14] встановлює основні принципи та напрями містобудівної діяльності, включаючи забезпечення сталого розвитку територій, охорону навколишнього середовища та збереження культурної спадщини. Цей закон створює загальні рамки для сталого розвитку, але потребує конкретизації щодо міжмуніципальної співпраці в агломераціях. Державні будівельні норми (ДБН) встановлюють обов'язкові вимоги до проектування та будівництва об'єктів, враховуючи екологічні, санітарно-гігієнічні та інші норми. Зокрема, ДБН Б.2.2-12:2018 "Планування і забудова територій" [15] містить важливі вимоги до організації територій, враховуючи екологічні та соціальні аспекти. Однак, ДБН поки що недостатньо враховують особливості розвитку саме агломерацій. Закони України "Про охорону навколишнього природного середовища" [16], "Про управління відходами" [17], "Про охорону атмосферного повітря" [18] та інші регулюють екологічні аспекти розвитку міст, встановлюючи норми та вимоги щодо охорони довкілля. Ці закони є важливими для забезпечення екологічної складової сталого розвитку, але потребують синхронізації з містобудівним законодавством в контексті агломерацій. Земельний кодекс України [19] регулює земельні відносини, що є критично важливим для планування та забудови територій. Проте, потребує уточнень щодо міжмуніципального регулювання земельних питань в межах агломерацій. Закон України "Про інформацію" [20] створює правову основу для використання сучасних інформаційних технологій, таких як Big Data та GIS-системи, в міському управлінні, але потребують адаптації до специфіки міжмуніципальної інформаційної взаємодії.

Однак, для ефективного забезпечення сталого розвитку міських агломерацій необхідно здійснити низку кроків з удосконалення нормативно-правової бази.

Прийняття окремого закону про міські агломерації. Необхідно розробити та прийняти окремий закон, який би комплексно регулював питання створення, функціонування та розвитку міських агломерацій, визначав їхні повноваження, форми співпраці між муніципалітетами та механізми управління. Цей закон має чітко визначи-

ти критерії формування агломерацій, механізми координації між різними рівнями влади та процедури прийняття спільних рішень.

Внесення змін до чинного законодавства. Необхідно внести зміни до чинного законодавства, зокрема до законів "Про регулювання містобудівної діяльності", "Про основи містобудування", Земельного кодексу та інших нормативно-правових актів, з метою врахування специфіки розвитку агломерацій. Зокрема, необхідно уточнити процедури розроблення та затвердження містобудівної документації для агломерацій, механізми міжмуніципального планування та управління територіями, а також питання регулювання земельних відносин в межах агломерацій.

Адаптація ДБН до потреб агломерацій. Необхідно переглянути та адаптувати ДБН з метою врахування специфічних потреб агломерацій, зокрема щодо транспортної інфраструктури, інженерних мереж, екологічних вимог та соціальної інфраструктури.

Створення правових механізмів для впровадження Smart City технологій. Необхідно створити правові умови для розвитку та впровадження інноваційних технологій у міському управлінні, зокрема Smart City технологій, Big Data та GIS-систем, з урахуванням захисту персональних даних та забезпеченням кібербезпеки. Важливо також забезпечити правову базу для обміну даними між муніципалітетами в межах агломерації.

Забезпечення прозорості та участі громадськості. Необхідно законодавчо закріпити механізми забезпечення прозорості процесу прийняття рішень у сфері розвитку агломерацій та створити ефективні механізми для участі громадськості у плануванні та управлінні цими територіями.

Удосконалення організаційного механізму вимагає створення системної міжтериторіальної співпраці, яка б враховувала інтереси всіх учасників процесу. Перехід від декларативних угод до формалізованих договорів дозволяє чітко визначити права, обов'язки та фінансові зобов'язання органів місцевого самоврядування, а також створити територіальні ради або агенції з управління агломерацією. Наприклад, в країнах Європейського Союзу міжрегіональна співпраця регулюється спеціальними директивами, які забезпечують правову базу для реалізації спільних проєктів. Розробка спільних стратегічних документів розвитку є наступним важливим етапом, адже такі стратегії узгоджуються із регіональними, національними і навіть глобальними цілями сталого розвитку. Вони мають бути структурованими, включати чіткі цілі, завдання та механізми реалізації.

Інтеграція сучасних інформаційних технологій, зокрема геоінформаційних систем, є ще одним важливим аспектом. Впровадження спільних баз даних для обміну інформацією між муніципалітетами дозволяє оперативно реагувати на виклики та покращувати координацію дій. Крім того, активне залучення до процесу управління представників бізнесу, наукових установ і громадськості сприяє підвищенню прозорості та ефективності ухвалення рішень.

Фінансово-економічний механізм є невід'ємним елементом сталого розвитку міських агломерацій, оскільки саме фінансові ресурси забезпечують реалізацію стратегічних завдань. Розвиток публічно-приватного

партнерства (ППП) сприяє залученню приватних інвестицій у проєкти модернізації інфраструктури, енергоефективності та екології. Важливим є створення сприятливого правового середовища для реалізації таких проєктів, включаючи прозорість процедур, податкові стимули та гарантії для інвесторів. Досвід Європейського інвестиційного банку (European PPP Expertise Centre) свідчить, що прозорі механізми регулювання значно підвищують інвестиційну привабливість таких проєктів [21].

Крім того, використання інноваційних фінансових інструментів, таких як зелені облігації та муніципальні фонди сталого розвитку, дозволяє спрямовувати кошти на пріоритетні напрями. Також важливим є перехід до програмно-цільового методу бюджетування, який пов'язує фінансування з досягненням конкретних результатів. Це дозволяє уникати непродуктивного використання коштів і зосереджувати ресурси на найважливіших аспектах. Практика країн ЄС демонструє, що подібні механізми сприяють підвищенню прозорості та відповідальності в управлінні. Наприклад, програми зелених облігацій ООН сприяють фінансуванню екологічних ініціатив, що відповідають Цілям сталого розвитку (SDG — Sustainable Development Goals) [22] або Стандарт ISO 37101:2016(en) "Управління сталим розвитком громад. Система управління сталим розвитком для стійких громад" [23], який надає рамкову основу для розвитку сталих і стійких громад, зокрема міст, муніципалітетів та регіонів. Він розроблений для підтримки місцевих органів влади, організацій та інших зацікавлених сторін у досягненні своїх цілей сталого розвитку шляхом впровадження ефективних систем управління.

Кадрове забезпечення є ключовим фактором у впровадженні політики сталого розвитку. Для цього необхідно розробити освітні програми, які б охоплювали актуальні теми урбаністики, екології, енергозбереження, інформаційних технологій та управління інфраструктурою. При цьому, створення спеціалізованих магістерських програм із міського розвитку дозволяє підготувати фахівців, які володіють міждисциплінарними знаннями.

Підвищення кваліфікації державних службовців через організацію тренінгів, семінарів та стажувань та є важливим кроком. Участь у міжнародних програмах обміну досвідом, таких як ініціативи ICLEI (Local Governments for Sustainability), дозволяє інтегрувати найкращі світові практики в місцеве управління. Це глобальна мережа місцевих органів влади та урбаністичних ініціатив, що працюють над досягненням сталого розвитку. Організація об'єднує понад 2500 муніципалітетів і регіонів у більш ніж 125 країнах світу. ICLEI надає технічну допомогу, знання та інструменти для інтеграції принципів сталого розвитку в управління на місцевому рівні. Її пріоритети включають боротьбу зі зміною клімату, екологічно безпечне планування міських територій, збереження біорізноманіття, енергетичну ефективність та сталу мобільність [24]. Крім того, для стимулювання професійного розвитку фахівців важливо впроваджувати системи мотивації, які включають як фінансові заохочення, так і можливості кар'єрного зростання.

European Urban Knowledge Network (EUKN) — це європейська платформа обміну знаннями, досвідом та

найкращими практиками у сфері міського розвитку [25]. Вона сприяє зміцненню співпраці між національними урядами, місцевими органами влади, дослідницькими установами та іншими зацікавленими сторонами, забезпечуючи доступ до актуальних досліджень і рішень у сфері урбаністики. Місія EUKN — підтримувати формування політик та ініціатив, що спрямовані на сталий розвиток міських територій, адаптацію до кліматичних змін, розвиток інфраструктури та соціальної згуртованості.

В умовах динамічної урбанізації ефективне управління сталим розвитком міських агломерацій вимагає не лише чіткої нормативно-правової бази та дієвих організаційних структур, але й потужних інформаційно-аналітичних інструментів та активної участі громадян у процесі прийняття рішень.

Інформаційно-аналітичний механізм відіграє ключову роль у забезпеченні обґрунтованості управлінських рішень. Важливим кроком є впровадження системи моніторингу на основі індикаторів сталого розвитку, що охоплюють економічну, соціальну та екологічну складові. Ці індикатори дозволяють об'єктивно оцінювати прогрес, виявляти проблемні зони та вчасно коригувати стратегії. Для прикладу, Eurostat надає інформацію про індикатори сталого розвитку, що використовуються в Європейському Союзі [26], а ООН пропонує перелік індикаторів для досягнення Цілей сталого розвитку [27].

Для збору, аналізу та візуалізації даних необхідно активно використовувати сучасні інформаційні технології, такі як GIS (геоінформаційні системи), Big Data та IoT (Інтернет речей). GIS дозволяють аналізувати просторові дані, Big Data — виявляти тенденції на основі великих масивів інформації, а IoT — збирати дані з різних пристроїв та датчиків у міському середовищі. Це дозволяє отримувати оперативну та точну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Створення інтегрованої інформаційно-аналітичної платформи, що об'єднує дані з різних джерел, є важливим кроком для уникнення дублювання, покращення координації та забезпечення прозорості.

У контексті досліджуваної проблеми надзвичайно важливо забезпечити участь громадян у процесі прийняття рішень. Запровадження інструментів електронного урядування, таких як онлайн-платформи для збору громадської думки, електронні петиції та голосування, дозволяє забезпечити ширшу участь громадян, незалежно від їхнього місця проживання та часу. Створення механізмів громадського контролю за діяльністю органів влади, підтримка громадських ініціатив та регулярне проведення публічних слухань та консультацій є важливими елементами забезпечення прозорості та підзвітності. Публічні слухання та консультації забезпечують прямий діалог між владою та громадянами; громадський контроль підвищує довіру до влади та сприяє вирішенню локальних проблем, враховуючи інтереси громадян.

Таким чином, удосконалення механізмів публічного управління в сфері сталого розвитку міських агломерацій потребує системного підходу до удосконалення нормотворчості, організаційної структури, фінансування, кадрового забезпечення та використання сучасних технологій. Це дозволить забезпечити ефективне управління міськими територіями, знижуючи соціальні, еко-

логічні та економічні ризики, одночасно забезпечуючи сталий розвиток для майбутніх поколінь.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На основі проведеного аналізу можна сформулювати наступні висновки, які підкреслюють складність і багатогранність процесу управління сталим розвитком міських агломерацій. Управління сталим розвитком здійснюється в умовах глобальних викликів, серед яких зміна клімату та економічна нестабільність, які, у свою чергу, створюють додаткові ризики для соціальної та економічної системи. В умовах України ці виклики ускладнюються наслідками воєнних дій, що висуває нагальну потребу у забезпеченні комплексного відновлення інфраструктури та підвищенні стійкості міських систем до нових ризиків.

Для забезпечення ефективного управління сталим розвитком необхідно розробити та впровадити комплексну нормативно-правову базу, яка б регламентувала планування територій, забудови, охорони довкілля, міжмуніципального співробітництва та впровадження інноваційних технологій. При цьому особливої уваги потребує адаптація існуючого законодавства до специфіки функціонування міських агломерацій, а також синхронізація положень між різними законодавчими актами.

Необхідним кроком є створення ефективних організаційних структур, що забезпечують інтегроване планування, координацію діяльності, залучення громадськості та використання сучасних технологій. Важливою умовою є перехід від декларативних угод між органами місцевого самоврядування до формалізованих договорів про співробітництво, а також створення спільних органів управління агломераціями, які зможуть ефективно реалізовувати політику сталого розвитку.

Залучення інвестицій у розвиток міської інфраструктури та впровадження інновацій можливе через розвиток публічно-приватного партнерства, а також використання інноваційних фінансових інструментів, таких як зелені облігації та територіальні фонди сталого розвитку. Важливим є також впровадження програмно-цільового бюджетування, що дозволяє ефективно розподіляти ресурси, та використання міжнародних стандартів для оцінки ефективності реалізованих заходів.

Для успішної реалізації політики сталого розвитку необхідно забезпечити наявність кваліфікованих фахівців, які володіють знаннями у сферах урбаністики, екології, інформаційних технологій та економіки сталого розвитку, що потребує створення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, що включає обмін досвідом з міжнародними партнерами.

Сучасне управління сталим розвитком неможливе без використання новітніх інформаційних технологій, таких як геоінформаційні системи (GIS), аналіз великих даних (Big Data) та Інтернет речей (IoT). Також важливим елементом є забезпечення участі громадян у процесі прийняття рішень, що сприяє формуванню довіри до органів влади та підвищує ефективність реалізації політики сталого розвитку.

Таким чином, удосконалення механізмів публічного управління у сфері сталого розвитку міських агломе-

рацій є необхідним для вирішення сучасних проблем міст, забезпечення їхнього збалансованого та сталого розвитку, успішної адаптації до глобальних викликів сьогодення.

Література:

1. Колтун В. С., Бабінець О. П. Урбанізація та її вплив на розвиток публічного управління: понятійно-категорійний аналіз. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 59—64. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7605&i=9>
2. Л. В. Сергієнко, І. В. Новосолов, М. В. Остапчук. Публічне управління та митне адміністрування, № 3 (26), 2020. С. 57—62. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2020/3/12.pdf>
3. Якобчук В, Войтенко А. та ін. Інноваційні механізми ефективного управління цивільною безпекою регіону. Інвестиції: практика та досвід. 2022, № 11—12. С. 88—94. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/35/36>
4. Which megacity faces the most significant overpopulation challenges? URL: <https://www.tutorchase.com/answers/ib/geography/which-megacity-faces-the-most-significant-overpopulation-challenges>
5. Urban mobility in the EU. Audit preview. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap19_07/ap_urban_mobility_en.pdf
6. Nikolaeva A. Smart Cities and (Smart) Cycling: Exploring the Synergies in Copenhagen and Amsterdam. Journal of Urban Technology. Volume 31, 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10630732.2024.2322007>
7. World Health Organization. Exposure & health impacts of air pollution. 2024. URL: <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/air-quality-energy-and-health/health-impacts/exposure-air-pollution>
8. Центральна геофізична обсерваторія імені Бориса Срезневського Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Спостереження за забрудненням атмосферного повітря в м. Києві. 2024 URL: <http://cgo-sreznevskiy.kyiv.ua/uk/diialnist/khimichne-zabrudnennia/sposterezhenia-za-zabrudnenniam-atmosfernoho-povitria-v-mkyievi>
9. Global Waste Management Outlook 2024. URL: <https://www.unep.org/resources/global-waste-management-outlook-2024>
10. European Environment Agency. 2024 URL: <https://www.eea.europa.eu/en/topics>
11. Understanding the Relationship between Urban Public Space and Social Cohesion: a Systematic Review. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s42413-024-00204-5>
12. Ревіталізація міст — досвід Європейського Союзу для України: навч. посіб. / [Сич О. А., Ситник Н. С., Стасишин А. В., Круглякова В. В.]. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 312 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/maket_Revitalizatsiia-mist.pdf
13. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

14. Про основи містобудування: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1865-15>
15. ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій. 2018. URL: <https://anc-project.com/ua/dbn1/dbn-b.2.2-12-2018.html>
16. Про охорону навколишнього природного середовища: Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
17. Про управління відходами Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
18. Про охорону атмосферного повітря: Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>
19. Земельний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
20. Про інформацію: Закони України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
21. European PPP Expertise Centre. URL: <https://www.eib.org/epes/>
22. Sustainable Development Goals and Green Financing. URL: <https://www.thesustainability.io/sustainable-development-goals-green-financing>
23. ISO 37101:2016(en) Sustainable development in communities — Management system for sustainable development — Requirements with guidance for use. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/es/#iso:std:iso:37101:ed-1:v1:en>
24. Local Governments for Sustainability. (ICLEI). URL: <https://iclei.org/>
25. European Urban Knowledge Network (EUKN). URL: <https://www.eukn.eu/>
26. EU SDG indicator set. 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database>
27. SDG Indicators. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2024. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

References:

1. Koltun, V.S. and Babinets, O.P. (2021), "Urbanization and its impact on the development of public administration: conceptual and categorical analysis", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 59-64, available at: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7605&i=9> (Accessed 02 Jan 2025).
2. Serhiienko, L.V., Novosolov, I.V. and Ostapchuk, M.V. (2020), "Public administration and customs administration", *Public Administration and Customs*, vol. 3, pp. 57—62, available at: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2020/3/12.pdf> (Accessed 10 Dec 2024).
3. Yakobchuk, V., Voitenko, A. et al. (2022), "Innovative mechanisms of effective management of civil security in the region", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 11—12, pp. 88—94, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/35/36> (Accessed 12 Jan 2025).
4. TutorChase (2024), "Which megacity faces the most significant overpopulation challenges?", available at: <https://www.tutorchase.com/answers/ib/geography/which-megacity-faces-the-most-significant-overpopulation-challenges> (Accessed 17 Dec 2024).

5. European Court of Auditors (2024), "Urban mobility in the EU. Audit preview", available at: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap19_07/ap_urban_mobility_en.pdf (Accessed 12 Jan 2025).

6. Nikolaeva, A. (2024), "Smart Cities and (Smart) Cycling: Exploring the Synergies in Copenhagen and Amsterdam", *Journal of Urban Technology*, vol. 31, available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10630732.2024.2322007> (Accessed 12 Dec 2024).

7. World Health Organization (2024), "Exposure & health impacts of air pollution", available at: <https://www.who.int/teams/environment-climate-change-and-health/air-quality-energy-and-health/health-impacts/exposure-air-pollution> (Accessed 17 Dec 2024).

8. Central Geophysical Observatory named after Borys Sreznevskiy (2024), "Atmospheric air pollution monitoring in Kyiv", available at: <http://cgo-sreznevskiy.kyiv.ua/uk/diialnist/khimichne-zabrudnennia/sposterezhennia-za-zabrudnenniam-atmosfernohopovitria-v-mkyievi> (Accessed 12 Jan 2025).

9. UNEP (2024), "Global Waste Management Outlook 2024", available at: <https://www.unep.org/resources/global-waste-management-outlook-2024> (Accessed 12 Dec 2024).

10. European Environment Agency (2024), "European Environment Agency", available at: <https://www.eea.europa.eu/en/topics> (Accessed 17 Dec 2024).

11. Mazumdar, S. & Vasconcelos, A. C. (2024), "Understanding the Relationship between Urban Public Space and Social Cohesion: a Systematic Review", available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s42413-024-00204-5> (Accessed 07 Jan 2025).

12. Sych, O.A., Sytnyk, N.S., Stasyshyn, A.V., and Kruhliakova, V.V. (2023), "Revitalization of cities — the experience of the European Union for Ukraine", *Lviv National University, Lviv, Ukraine*, available at: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/maket_Revitalizatsiia-mist.pdf (Accessed 12 Dec 2024).

13. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On regulating urban planning activities: The Law of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (Accessed 12 Jan 2025).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On the basics of urban planning: The Law of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1865-15> (Accessed 18 Dec 2024).

15. Ministry of Regional Development, Building and Housing of Ukraine (2018), "DBN B.2.2-12:2018 Planning and development of territories", available at: <https://anc-project.com/ua/dbn1/dbn-b.2.2-12-2018.html> (Accessed 12 Jan 2025).

16. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On environmental protection: The Laws of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (Accessed 12 Dec 2024).

17. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On waste management: The Laws of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (Accessed 09 Jan 2025).

18. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On the protection of atmospheric air: The Laws of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text> (Accessed 12 Dec 2024).

19. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "Land Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (Accessed 12 Jan 2025).

20. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), "On Information: The Laws of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (Accessed 12 Dec 2024).

21. European PPP Expertise Centre (2024), available at: <https://www.eib.org/epcc/> (Accessed 12 Dec 2024).

22. Sustainability & ESG Solutions (2024), "Sustainable Development Goals and Green Financing", available at: <https://www.thesustainability.io/sustainable-development-goals-green-financing> (Accessed 08 Jan 2025).

23. ISO (2016), "ISO 37101:2016 Sustainable development in communities — Management system for sustainable development — Requirements with guidance for use", available at: <https://www.iso.org/obp/ui/es/#iso:std:iso:37101:ed-1:v1:en> (Accessed 12 Dec 2024).

24. ICLEI (2024), "Local Governments for Sustainability (ICLEI)", available at: <https://iclei.org/> (Accessed 12 Dec 2024).

25. European Urban Knowledge Network (2024), available at: <https://www.eukn.eu/> (Accessed 10 Jan 2025).

26. European Commission (2024), "EU SDG indicator set", available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database> (Accessed 12 Jan 2025).

27. United Nations Statistics Division (2024), "SDG Indicators. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development", available at: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/> (Accessed 03 Jan 2025).

Стаття надійшла до редакції 24.01.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663